

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva

**PRÁVNA VEDA A PRAX:
VÝZVY MODERNÝCH EURÓPSKYCH
INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

**PRÁVNA VEDA A PRAX: VÝZVY MODERNÝCH
EURÓPSKYCH INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

medzinárodnej vedeckej konferencie

27. – 28. novembra 2015

Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Bratislava

BRATISLAVA 2015

Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie

**PRÁVNÁ VEDA A PRAX: VÝZVY MODERNÝCH
EURÓPSKYCH INTEGRAČNÝCH PROCESOV**

/27. – 28. novembra 2015/

Šéfredaktor: doc. JUDr. Július KOVÁČ, CSc.

Programovy a vedecky vybor: JUDr. Andrej Karpat, PhD
JUDr. Libor Klimek
PaeDr. Zuzana Kurucova, PhD
JUDr. Veronika Skorkova PhD
JUDr. Denisa Soukenikova, PhD
JUDr. Ivan Roháč, LL.M, MBA, PhD
JUDr. Martina Řeřichová

Za odbornú a jazykovú stránku príspevkov zodpovedajú autori.
Rukopis neprešiel jazykovou úpravou.

Vydal: Paneurópska vysoká škola, Bratislava, 2015

6. Кримінальний процесуальний кодекс України: станом на 22 червня 2015. – 370 с.
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права / Упоряд. та голов. ред. Бу-роменський М.В. // Міжнар. право в документах. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – С. 198-202
8. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка. – М.: Сов. энцикл., 1973. – 848 с.
9. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів Укра-їни щодо гуманізації кримінальної відповідальності: Закон України від 15. 04. 2008р., № 270-VI // Право і практика. – 2008. – № 20. – С. 32-42.
10. Тацій В.Я. Значення юридичної науки у формуванні правової системи України // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2001. – № 3 (26). – С. 3-23.

ПРО УЧАСТЬ ПРОФЕСІЙНИХ ЮРИСТІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТВОРЕННЯ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ «КОНВЕРТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ»

Білоус О. П.

здобувач

*Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності
імені академіка В. В. Сташиса
Національної академії правових наук України
м. Київ, Україна*

Відповідно до ч. 1, п. «с» ч. 2, п. «а» ч. 3 ст. 22 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами, ратифікованої Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII, Україна та держави-члени ЄС зобов'язалися: співпрацювати у боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження; посилювати двостороннє, регіональне та міжнародне співробітництво у сфері боротьби зі злочинністю та корупцією; розвивати співробітництво, *inter alia*, стосовно обміну найкращими практиками, в тому числі, щодо методик розслідування та криміналістичних досліджень. Однією з основних проблем, на вирішення яких повинно спрямовуватися таке співробітництво, визначено економічні злочини, зокрема, у сфері оподаткування. Актуальність такої співпраці важко переоцінити, адже проблеми у сфері адміністрування податків, за переконанням РНБО України, створюють серйозні загрози національній безпеці.

Особливу небезпеку для нашої країни становить функціонування «конвертаційних центрів». Щорічні втрати держави від злочинної взаємодії легального бізнесу з останніми лише через несплату податку на прибуток підприємств і ПДВ з одночасним незаконним переведенням грошових коштів у готівку оцінюються в 100 млрд грн. [1]. За перші десять місяців 2015 р. тільки органами ДФС України вже викрито 53 «конвертаційні центри», що на 10% перевищило кількість ліквідованих осередків злочинності такого виду за весь попередній рік.

В умовах стрімкої глобалізації світової економіки, невідворотного поширення транс-національної злочинності, поліфункціональності «конвертаційних центрів» і їх невід'ємних складових – фіктивних суб'єктів господарювання, іменованих у певних країнах «одноденками», широкомасштабне використання останніх у схемах «відмивання» злочинних доходів, на думку деяких дослідників, може навіть спричинити втрату окремими європейськими країнами територіальної цілісності та державного суверенітету. Приводом для занепокоєння у цьому випадку слугує так звана молдавська схема, заснована на масовому використанні підставних осіб з числа соціально незахищених громадян Молдови, британських офшорних компаній і латвійських бан-

ків, реалізація якої протягом 2007-2014 рр. дозволила «відмити» понад \$20 млрд, виведених з Росії через тамтешні «підприємства-одноденки», призвівши до загострення політичної кризи у самій Молдові [2, 3].

У основі розбудови цієї і аналогічних технологій злочинної діяльності лежать особливості міжнародного і національного законодавства різних країн, уміле оперування якими з метою створення видимості легальності здійснюваних правочинів потребує повсякчасного залучення досвідчених фахівців у галузі права. Наприклад, у січні 2015 р. ГСУ СБУ розпочато кримінальне провадження за ч. 3 ст. 209 КК України за фактом заволодіння службовими особами одного з комерційних банків, пов'язаних з колишнім Генеральним прокурором України В. Пшонкою, грошовими коштами у розмірі понад 65 млн грн., що були надані Європейським інвестиційним банком Міністерству фінансів України для реалізації одного з енергетичних проєктів. Криміналістично значущою закономірністю в даному випадку постало те, що всі задіяні у злочинній схемі виведення капіталу юридичні особи виявилися пов'язаними між собою через адреси, керівників і юристів [4, 5].

У контексті викладеного, ФАТФ справедливо наголошує, що хоча й не всі професійні юристи активно займаються наданням законних юридичних послуг, які можуть бути використані злочинцями у протиправних цілях, використання представників юридичних професій для надання солідності діяльності клієнта та досягнення інших цілей є привабливим для злочинних елементів. Серед злочинців також існує думка стосовно того, що якщо вони будуть використовувати послуги професійних юристів, то професійний імунітет / право на професійну таємницю таких спеціалістів може затримати, ускладнити або не допустити проведення відповідними органами розслідування або судового переслідування діяльності злочинних елементів [6]. Саме на таких засадах ґрунтувалося функціонування викритого у м. Харкові «конвертаційного центру», який розташовувався в лісопарковій зоні в охоронюваній озброєними охоронцями відокремленій будівлі, був обладнаний надпотужною комп'ютерною системою для ведення тіншової бухгалтерії, а також новітніми засобами безпеки, у тому числі, спеціальним бункерним приміщенням для екстреного знищення печаток і документів. За його фактичним місцем розташування зловмисники зареєстрували адвокатське об'єднання, що на їхню думку, повинно було забезпечити недоторканість «конвертаційного центру» від правоохоронних органів з мотивів начебто збереження адвокатської таємниці. Для додаткового прикриття незаконної діяльності одним із його керівників була створена громадська організація, яка нібито сприяла правоохоронній діяльності [7].

Існуючі рекомендації ФАТФ поширюються на професійних юристів тільки тоді, коли у процесі своєї діяльності останні здійснюють певні фінансові операції. Ці рекомендації не поширюються на осіб, які надають юридичні послуги «всередині» організації, є її штатними співробітниками. Так, розглядаючи вразливості спеціалістів з правових питань у сфері відмивання грошей і фінансування тероризму (ВГ/ФТ), до переліку професійних юристів ФАТФ відносить: адвокатів (захисників, адвогардо, атторней, барристерів, практикуючих юристів, рехтсанвальт, адвокатів з правом виступу в судах тощо), нотаріусів та інших незалежних професійних юристів (спеціалістів, які практикують одноосібно, та спеціалістів, які працюють у професійних фірмах). До числа професійних юристів у цьому випадку ФАТФ не включає «внутрішніх» спеціалістів, які працюють в компаніях іншого типу, а також спеціалістів, які працюють в державних відомствах, на яких можуть уже поширюватися заходи протидії ВГ/ФТ. На нашу думку, таке виключення не може бути визнано обґрунтованим, адже ці ж самі рекомендації ФАТФ поширюються на професійних юристів, коли останні готують або вчиняють операції (правочини) для своїх клієнтів, пов'язані, зокрема, з діяльністю щодо акумулювання коштів для цілей створення, забезпечення функціонування або

управлѳння компанѳями; створення, забезпечення функцѳнування або управлѳння юридичними особами або утворення і купѳвлѳ-продажу пѳдприємств [6]. Наведений тут обмежений перелѳк свѳдчить про не врахування латентної участѳ у готуванні та/або вчиненнѳ названих операцѳї (правочинѳв), забезпеченнѳ створення й функцѳнування «конвертацѳйних центрѳв» значно ширшого кола професѳйних юристѳв як з числа інсайдерѳв, так і спецѳялѳстѳв, якѳ працюють в державних установах і органѳзацѳях.

У свѳтлѳ загострення потреби у пѳдвищеннѳ ефективностѳ діяльностѳ з запобѳгання створенню, викриття і припинення діяльностѳ фѳктивних суб'єктѳв господарювання та ѳх високоорганѳзованих неформальних об'єднань – «конвертацѳйних центрѳв», слѳд визнати правильним зосередження зусиль органѳв, що здѳйснюють контроль за додержанням податкового законодавства, не стѳльки на виявленнѳ окремих пѳдприємств, скѳльки на встановленнѳ фѳзичних осіб або цѳлих злочинних груп, для яких створення і функцѳнування фѳктивних суб'єктѳв господарської діяльностѳ на систематичнѳй основѳ стало злочинним бѳзнесом [8].

Попередня квалѳфикацѳ дяї осіб, причетних до створення та діяльностѳ «конвертацѳйних центрѳв», залежить вѳд розподѳлу ролей, обставин ѳхньої діяльностѳ та, зазвичай, здѳйснюється слѳдчими органѳв, що здѳйснюють контроль за додержанням податкового законодавства, за ознаками вчинення злочинѳв, передбачених частинами 3 і 5 ст. 27 та ст.ст. 205 і 212 КК України [9]. Тобто такѳ дяї квалѳфѳкуються як сукупнѳсть фѳктивного пѳдприємництва й ухилення вѳд сплати податкѳв, зборѳв (обов'язкових платежѳв), вчинених у спѳвучастѳ, де поряд з виконавцем, важливу роль вѳдѳграють органѳзатор і пособник. При цѳому органѳзатор є особа, яка органѳзувала вчинення злочину (злочинѳв) або керувала ѳго (ѳх) пѳдготовкою чи вчиненням; утворила органѳзовану групу чи злочинну органѳзацѳю або керувала нею; забезпечувала фѳнансування чи органѳзовувала приховування злочинної діяльностѳ органѳзованої групи або злочинної органѳзацѳї. А пособником є особа, яка порадами, вказѳвками, наданням засобѳв чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню злочину іншими спѳвучасниками, а також особа, яка заздальгѳдѳ обѳцяла переховати злочинця, знаряддя чи засоби вчинення злочину, слѳди злочину чи предмети, здобутѳ злочинним шляхом, придбати чи збути такѳ предмети, або іншим чином сприяти приховуванню злочину. До числа таких часто належать професѳйнѳ юристи, якѳ виконують функцѳї державного реєстратора, арбѳтражного керуючого, державного виконавця, суддѳ. Саме суддѳ й ухвалюванѳ ними рѳшення постали ключовими складовими успѳшної для злочинцѳв реалѳзацѳї «молдавської схеми». Вѳдтак пѳдвалинами для продуктивного мѳжнародного спѳвробѳтництва у боротьбѳ з «конвертацѳйними центрами», розроблення методик розслѳдування та обмѳну найкращими практиками протѳдѳї злочинам з ѳх використанням повиннѳ стати кримѳналістичнѳ дослѳдження, спрямованѳ на вивчення ролѳ у забезпеченнѳ створення й функцѳнування злочинних угруповань такого типу максѳмально широкого кола професѳйних юристѳв.

Лѳтература:

1. Мостова Ю. Лѳс за деревами [Електронний ресурс] / Ю. Мостова // Зеркало недѳли. – 2014, 28 лютого. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua>;
2. Small enough to fail [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com/news/europe/21678831>;
3. Борисак Д. Правоохранительные органы расследуют схему вывода из России через Молдавию почти 700 млрд рублей [Електронний ресурс] // Ведомости. – 2014, 22 вересня. – Режим доступу: <http://www.vedomosti.ru>;
4. СБУ викрила факти вѳдмивання понад 65 млн. гривень державних коштѳв [Електронний ресурс] / Прес-центр СБ України. – 2015, 17 сѳчня. – Режим доступу: <http://www.sbu.gov.ua>;

5. Стала известна схема вивода денег из банка Пшонки [Електронний ресурс] // Левый Берег. – 2015, 19 серпня. – Режим доступу: <http://economics.lb.ua>;

6. Уязвимости специалистов по правовым вопросам в сфере отмывания денег и финансирования терроризма: Отчет ФАТФ, июнь 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eurasiangroup.org>;

7. СБУ ліквідувала потужний конвертаційний центр на Харківщині (відео) [Електронний ресурс] / Прес-центр СБ України. – 2015, 25 серпня. – Режим доступу: <http://www.sbu.gov.ua>;

8. Бодня Т. Бизнес на наличных: кто заказывает услуги «конвертаторов» [Електронний ресурс] // Цензор.Нет. – 2015, 18 листопада. – Режим доступу: <http://censor.net.ua>;

9. Про стан та здійснену роботу податковою міліцією у кримінальних провадженнях пов'язаних із діяльністю «конвертаційних центрів»: лист ДФС України від 08.06.2015 р. № 1460/2/99-99-09-01-10 [Електронний ресурс] / Державна Фіскальна Служба України. – Режим доступу: sfs.gov.ua.

ЩОДО ОКРЕМИХ ПИТАНЬ ЗМІНИ ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Боруш А. О.

*здобувач кафедри кримінального процесу
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
м. Київ, Україна
прокурор відділу
Прокуратура Кіровоградської області
м. Кіровоград, Україна*

Досудове розслідування як стадія кримінального провадження визначає основним завданням охорону прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, а також швидке, повне й неупереджене розслідування кримінальних правопорушень, викриття винних та забезпечення правильного застосування чинного законодавства, щоб кожного, хто вчинив злочин, було притягнуто до відповідальності із застосуванням належної правової процедури, а жодного невинуватого не було покарано.

Підозра – це обгрунтоване припущення слідчого та/або прокурора про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, яка обов'язково повинна бути перевірена в ході подальшої процесуальної діяльності. Під час такої діяльності первинна підозра може змінитися у зв'язку зі зміною: 1) фактичної сторони підозри; 2) юридичної кваліфікації кримінального правопорушення; 3) фактичної та юридичної сторони. Причому фактична сторона підозри може змінюватися як у зв'язку із виключенням частини епізодів злочинної діяльності, які не знайшли підтвердження, так і з доповненням попередньої підозри новими епізодами злочинної діяльності або уточненням фактичного змісту первинної підозри. Разом з тим такі зміни фактичної сторони можуть як впливати на юридичну кваліфікацію, тягти за собою перекваліфікацію дій підозрюваного, так і не впливати на юридичну кваліфікацію.

Відповідно до ст. 279 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) у випадку виникнення підстав для повідомлення про нову підозру або зміну раніше повідомленої підозри слідчий, прокурор зобов'язаний виконати дії, передбачені статтею 278 цього Кодексу. Якщо повідомлення про підозру здійснив прокурор,